

מקור החיים

שִׁיגְלָה לְאַחַר יִתְגַּלֶּה לְבִסּוּף לְכָל, וְאֶפְלוּ לוֹ, דְּחִבְרָךְ חִבְרָא אֵית לִיה * . עוֹד
נִרְאָה פְּשׁוּט דְּדוּקָא (יט) אִם הַשׁוֹמְעִים הָיוּ שְׁלֵשָׁה, לְאֶפּוּקֵי אִם שְׁנַיִם סְפָרוּ
בְּפָנֵי שְׁנַיִם, לֹא שִׁיךְ הָאִי הֵתְרָא כָּלֵל, וְעֵין בְּ"בֹאֵר מֵיָם חַיִּים":

לוח יומי: שנה פשוטה — ד חשוון. ג אדר. ג תמוז. שנה מעוברת — ד חשוון. יג אדר א'. כג סיון.

ט. וְכָל זֶה שֶׁדִּבְרָנוּ, הוּא מְצַד אֲסוּר הָאֲמִירָה בְּעֶצְמוֹ, אֲבָל חֶסֶד וְחֵלֶלֶה
לְהוֹסִיף אֶפְלוּ תְּבָה אַחַת אוֹ לְהִטְעִים אֶת הַדָּבָר בְּפָנֵי הַשׁוֹמֵעַ,
לומר שֶׁהַמְעֻשָׂה שֶׁנִּשְׁמַע עַל שְׁמִיעוֹן יִפָּה נִשְׁמַע עָלָיו וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה, זֶה וְדֹאֵי
אֲסוּר בְּכָל גּוֹנֵי, דִּהוּא מְקַלְקֵל אוֹתוֹ בְּדִבְרָיו יוֹתֵר מִמָּה שֶׁהִיא נִשְׁמַע עָלָיו

* הגה"ה: אֲבָל אִם צָוָה שְׁלֹא יִגְלוּ זֶה לְאוֹתוֹ פְּלוֹנֵי, אֶפְשָׁר דְּמַתֵּר (יח) לְגַלּוֹת בְּמִקְרָה לְאַחַר.
וְאִם דְּבָכָל מְקוּם אֲסוּר לְשׁוֹן-הֶרֶע וְרִכִּילוֹת הוּא אֶפְלוּ אִם לֹא נִשְׁמַע מִהַמְסַפֵּר
שׁוּם אֲזַהְרָה עַל זֶה, הֵינּוּ בְּמִסְפָּר שְׁלֹא בְּאִפֵּי תִלְתָּא, אֲבָל בְּנִדּוּן דִּידָן, אִם אֵין לְשׁוֹן אֲזַהְרָתוֹ
כּוֹלֵל לְזֶה, אִם כֵּן הוּא דְּבָר שֶׁעֲשׂוּי לְהִתְגַּלּוֹת לְבִסּוּף, וְלֹא אֲסָרָה הַתּוֹרָה בְּזֶה מְשׁוּם
לְשׁוֹן-הֶרֶע, אִם אֵינוֹ מְכַוֵּן לְגַלּוֹת. וְצָרִיךְ עֵיוֹן:

באר מים חיים

(יח) אֶפְשָׁר דְּמוֹתֵר. מְקוּר הַסִּפְק הוּא מִמָּה
שֶׁמִּשְׁמַע בְּבֹא בְּתֵרָא (לט) דְּבִמְחָא
אִם אִמֵּר לֹא תִימְרוּ לִיה הוּי מְחָא, מְשׁוּם
דְּכוּוֹנְתוֹ הִיָּה לִיה לֹא תִאמְרוּ, לְאַחֲרִינֵי
תִאמְרוּ עֵי"ש פח*]. וְאֶפְשָׁר דְּאֶף-עַל-פִּי-כֵן
יִשׁ לְחֵלֶק בֵּין לְשׁוֹן-הֶרֶע לְמְחָא, וְצ"ע:
(יט) דְּדוּקָא וְכוּ'. דִּהַמְסַפְרִין אֵין נִכְנָסִין
בְּכָלֵל הַחֲשׁבוֹן, דְּבִאֲמַת מְצוּי הוּא
מֵאֵד, שֶׁהַמְסַפְרִין מִתְחַרְטִין אַחַר כֵּךְ, שֶׁהֵם
הֵיוּ הַמוֹצִיאִין הַלְעוּז עַל פְּלוֹנֵי, וְכִמְאֵמֵרִם
ז"ל: (עֵיין שְׁבַט מוֹסֵר פְּכ"ה בְּשֵׁם חו"ל) "רִשְׁעִים
מֵלֵאִים חֲרֻטוֹת", וְנוֹהֲרִים אַחֲרֵי-כֵךְ מִלְּסַפֵּר זֶה

לשום אדם. אך אם סיפר בפני שלשה, אין
אנו חוששין לזה, מטעם דבלאו הכי בוודאי
יתגלה לבסוף דחברך וכו', מה שאין כן בזה
דאנו צריכין להצטרפותו אסור. ובזה יהיה
גם כן ניחא מעשה דר' יהודא בן גרים הנ"ל
(שבת לג: פח**), דרבי יוסי ששתק יהיה
בוודאי נזהר גם כן מלגלות בעניין זה לספר
המעשה כאשר הוא, וכמו שהיה לבסוף
שנענש גם כן ממלוכה עבור זה, ולא נשאר
כי אם הוא ורבי יהודה בן אלעאי וליכא
באפי תלתא, ובלאו הכי גם כן ניחא וכנ"ל
בכמה מקומות:

או צר החיים

[פח*] אִמֵּר לֹא תִימְרוּ לִיה מֵאִי. (אִמֵּר לְעֵדִים לֹא תִימְרוּ לִיה מְחָא זו. רשכ"ם). אִמֵּר רַב זְכִיד הָא קֵאמֵר לֹא
תִימְרוּ לִיה. (וְלֹא הוּי מְחָא דֵּהָא לֹא אִמְרוּ לִיה עֵדִים תו. רשכ"ם). רַב פַּפָּא אִמֵּר לְדִידִיה לֹא אִמְרֵי לִיה,
לְאַחֲרִינֵי אִמְרֵי לִיה. (לְעוֹלָם מְחָא הוּא וְכוּ'. וְכִיּוֹן שִׁיאִמְרוּ לְאַחֲרִים יַחֲזוּ אוֹתָן אַחֲרִים וַיִּאמְרוּ לוֹ דְּחִבְרָךְ
חִבְרָא אֵית לִיה. רשכ"ם).

[פח**] מְעֻשָׂה דְּרַבֵּי יְהוּדָה בֵּן גְּרִים הַנִּ"ל. הוֹבֵא לְעֵיל אוֹת עו.

מקור החיים

לְבַסּוֹף מֵעֲצָמוֹ עַל-פִּי הַסִּבְרָא דְאִפִּי תִלְתָּא. וְעוֹד, דְּבִזָּה מוֹכַח שְׁמַקְבֵּל דְּבַר זֶה לְאֵמֶת, וְזֶה אֲסוּר לְכוּלֵי עֲלָמָא בְּכָל גְּוֹנֵי, וּכְמוֹ שִׁיתְבְּאָר אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם לְקַמֵּן בְּכֻלָּל ז' סְעִיף א', עֵינֵי שָׁם:

נַעַל כֵּן, צָרִיךְ לְזַהֵר מְאֹד, אֲפִלּוּ (כ) אִם מְפָרְסֵם עַל אָדָם עֲנִין אֶחָד לְרַע שְׁעָשָׂה בְּנַעֲרוּתוֹ, אִף מֵאֵז וְעַד עֵתָה הוּא מְתַנְהֵג בְּשׁוּרָה, אוֹ שְׁמִפְרָסֵם עַל אֲבוֹתָיו שְׁלֵא הָיוּ נוֹהֲגִים בְּשׁוּרָה כָּלָל, וְהוּא אֵינוֹ אוֹחֵז בְּדַרְכֵיהֶם, וְכֹל כִּהְיָ גֹנָא בְּדָבָר שְׁעַל-פִּי אֵמֶת אֵין עוֹלָה עָלָיו, אֲסוּר לְגַנּוֹתוֹ וּלְבִזּוֹתוֹ אֲצֵל חֲבֵרָיו בְּזָה, וּמִי שֶׁהוּא עוֹבֵר עַל זֶה וּמְסַפֵּר בְּדַבָּרִים אֵלוֹ בְּפָנֵי בְּנֵי-אָדָם, אֲפִלּוּ שְׁלֵא בְּפָנָיו, כְּדִי לְבִזּוֹתוֹ בְּעֵינֵי עַמוֹ, אֲפִלּוּ לֹא יוֹסִיף שׁוּם דְּבַר עַל הָאֵמֶת, הוּא מְכַלֵּל כַּת מְסַפְרֵי לְשׁוֹן-הָרַע שְׁאִינֵם מְקַבְּלִים פָּנֵי שְׂכִינָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּ"שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה" (מֵאֵמֶר רִיד) 99טו, וְלֹא שֵׁיךְ עַל זֶה כָּלָל הִתִּירָא דְאִפִּי תִלְתָּא, אִף שְׁדָבָר זֶה מְפָרְסֵם בְּפִי כָל, אַחֲרֵי שְׁעַל-פִּי הָאֵמֶת אֵין עָלָיו שׁוּם גְּנָאֵי בְּזָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יַחֲזַקָּאל יח כ-כב): "בֵּן לֹא-יִשָּׂא בְּעוֹן הָאָב וְגו', כָּל-פִּשְׁעָיו אֲשֶׁר עָשָׂה לֹא יִזְכְּרוּ" וְגו', וְהוּא עוֹשֶׂהוּ עֹבֵר זֶה לְלַעַג בְּפִי הַבְּרִיּוֹת:

י. וְדַע עוֹד, דְּכָל הַהֲתֵר דְאִפִּי תִלְתָּא הוּא מְצַד הָאוֹמֵר. אֲבָל מְצַד הַשׁוֹמֵעַ, דְּהֵינּוּ אִם הוּא יוֹדֵעַ אֶת טְבַע הַשׁוֹמֵעַ, שֶׁתִּכְף כְּשִׁישְׁמַע יִקְבֵּל דְּבַר זֶה לְאֵמֶת עַל שְׁמַעוֹן, וְיִוָּכַל לְהִיּוֹת שְׁיִוְסִיף עוֹד דְּבָרִים לְגִנְאֵי עָלָיו, לְאָדָם כְּזֶה אֲסוּר לֹאמֵר שׁוּם רְמֵז שֶׁל גְּנָאֵי עַל חֲבֵרוֹ בְּכָל גְּוֹנֵי, וְהַמְסַפֵּר לוֹ עוֹבֵר אֲ"לִפְנֵי עוֹר לֹא תִתֵּן מְכַשְׁל" (וִיקָרָא יט יד), וּכְמוֹ שֶׁהֲאָרְכְנוּ לְעֵיל בְּפִתְיָחָה בְּלָאוּ זֶה, עֵינֵי שָׁם. וְכֹל זֶה שֶׁכָּתְבְנוּ בְּכֻלָּל זֶה לְאֲסוּר, הוּא אֲפִלּוּ אִם לֹא יִזְכִּיר הַמְסַפֵּר הַזֶּה שֵׁם הַמְסַפֵּר הָרֵאשׁוֹן שֶׁסִּפֵּר בְּאִפִּי תִלְתָּא, רַק יִסְפֵּר סֵתָם שְׁכָף וְכָף נִשְׁמַע עַל פְּלוֹנֵי, אֲפִלּוּ הֵכִי אֲסוּר:

באר מים חיים

(כ) אִם מְפֹרְסֵם וְכו', וְכֹל כִּהְיָ גֹוֹנָא בְּדַבָּר שְׁעַל-פִּי אֵמֶת וְכו'. וְאִף שְׁבֵאֵמֶת אֵין צָרִיךְ שׁוּם רֵאִיָּה לְכֹל זֶה, כִּי דַבְרִים פְּשוּטִים הֵם, אִף-עַל-פִּי-כֵן אֵרְאָה לְךָ מְקוֹר זֶה בְּ"סִפְרֵי חֲסִידִים" (בְּסִימָן מֵד) כְּשֶׁחֹשֵׁב שֵׁם הַד' כִּיתוּת שֶׁאֵין מְקַבְּלוֹת פָּנֵי שְׂכִינָה, דְּקָחֵשִׁיב בְּזֶה כַּת מְסַפְרֵי לְשׁוֹן-הָרַע, כַּתֵּב שֵׁם זֶה לְשׁוֹנוֹ: "לְשׁוֹן-הָרַע מְסַפֵּר בְּגִנּוֹת שֶׁל חֲבִירוֹ אֲפִילוֹ דְּבַר אֵמֶת וְגַם מִשֵּׁל הַדִּיּוּט הוּא". וְכַתֵּב הַמְפָּרֵשׁ עַל זֶה וְזֶה לְשׁוֹנוֹ:

או צר החיים

99טו ראה לשונו לעיל לארין אות פא.

מקור החיים

ואַחֲרֵי כָּל הַדְּבָרִים וְהֶאֱמַת הָאֵלֶּה שְׂבָאֲרָנוּ, רָאָה אָחִי, כַּמָּה יֵשׁ לְהִתְרַחֵק מִקּוֹלָא זֶה, שְׂכַמְעֵט אֵין לָהּ מְקוֹם בְּמִצִּיאוֹת, וּבְפָרְט שְׂאָף אִם יִצְטָרְפוּ כָּל הַפְּרָטִים, גַּם-בֶּן צָרִיף עֵיוֹן אִם הִלְכָה כְּדַעָה זֶה, אַחֲרֵי שְׂלֻדְעַת הַרְבֵּה פּוֹסְקִים אֵין שׁוֹם מְקוֹר לְקוֹלָא זֶה מִהַש"ס (וּכְמוֹ שְׂפִתְכֵנוּ בְּסוּף סְעִיף קָטָן ד' ב"בֵּאֵר מִים חַיִּים"), לְכֵן הַשׁוֹמֵר נִפְשׁוֹ יִרְחַק מִזֶּה:

ל"ח יומי: שנה פשוטה — ה חשוון. ד אדר. ד תמוז. שנה מעוברת — ה חשוון. יד אדר א'. כד סיון.

יא. וְהִנֵּה לְפִי מַה שְׂבָאֲרָנוּ בְּעִזְרַת ה' יִתְבָּרַךְ הַכְּלָלִים דְּאִפִּי תִלְתָּא, צָרִיף לְזַהַר כְּשִׁישׁוּבִין שְׂבַעָה טוֹבֵי הָעִיר לְעֵין בְּדָבָר הַנְּהַגַת אַנְשֵׁי הָעִיר בְּעֵנִינֵי הָעֲרֻכּוֹת וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה, בְּדָבָר שֶׁהוּא חוֹב לְזֶה וְזִכּוֹת לְזֶה, וְנַחֲלָקוּ בְּדַעוֹת וְעַמְדוֹ לְמַנְיֵן וְהִלְכוּ בְּתֵר רַבָּא, כְּשִׁישׁוּבֵי מַחְדָּר הַקְּהָל צָרִיכִין לְזַהַר מְאֹד (כא) כָּל אֶחָד וְאֶחָד, שְׂלֵא לְסַפֵּר אַחֲרֵי-כֵן דְּעַתּוֹ אוֹ דְּעַת פְּלוֹנֵי שְׂהִיָּה מִתְחַלָּה בְּעֵנִין זֶה לְהַקְלַל עַל אוֹתוֹ פְּלוֹנֵי, אִף חֲבֵרָיו רַבּוּ עָלָיו וְהִכְרִיחוּהוּ לִילֵף בְּתֵר דְּעַתָּם:

ידא מְבַעֵי אִם הֶסְכֵּם בִּינֵיהֶם מִתְחַלָּה כְּשִׁישׁוּבֵי מַחְדָּר הַקְּהָל שְׂלֵא לְגַלּוֹת, אוֹ לְסַפֵּר לְאִישׁ הַנוֹכְחֵי גּוּפָא (כב) שְׂאֵלָיו נוֹגַעַת הַחוּב הַהוּא, בְּוֹדָאֵי אֲסוּר גְּמוּר הוּא, אֶלָּא אֶפְלוּ בְּסִתְמָא, וְגַם אֵינְנוּ מְכוּן לְגַלּוֹת, רַק בְּמַקְרָה (כג) לְסַפֵּר

באר מים חיים

"רוצה לומר שזה הגנאי הוא מורגל בפי כל (כב) לספר לאיש הנוכחי. כמ"ש לעיל והוא למשל בפיהם, אף-על-פי-כן אסור לספר בגנותו" עד כאן לשונו: דברכילות לא מהני התירא דאפי תלתא: (כא) צריכין לזוהר. מקורו מסנהדרין (כט.) "ומנין כשיצא מבית דין לא יאמר אני מזכה" וכו' *טפ]. ומה שכתבתי הוסכם ביניהם. כמו שכתבתי בפנים בסעיף ז' וח': (כג) רק במקרה דלא מהני בזה התירא דאפי תלתא לומר, דכיוון שהיו ג' החולקים נגד ד', בוודאי לבסוף יתגלה דעתם, דכד דייקת תמצא שזה מקלקל

או צר החיים

*טפ] ומנין לכשיצא לא יאמר אני מזכה וחבירי מחייבים, אבל מה אעשה שחבירי רכו עלי, על זה נאמר לא תלך רכיל בעמך.

צ] שלא יתכוין להעביר הקול כו'. לאפוקי מהג"ה אשר"י שפי' אהא שכתב שם שמותר לאומרו אפי' לאותו שאמרו עליו, לכך כתב שלא יתכוין שאפילו להעביר הקול וכ"ש לאותו שאמרו עליו. וכ"ש לפי התוס' דערכין הוא דאסור שהחמירו יותר. וכתבו הא דאמר"י לית ביה משום לישנא בישא דוקא כה"ג נורא איכא בי פלניא וכו' דאיכא למשמע שלא אמרו משום לישנא בישא, אבל דברי קינטור על חבירו אפילו בפניו אית ביה משום לישנא בישא.